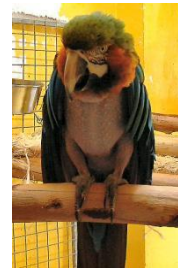




# A meztelen igazság!



## **Tolltépés: Papagájoknál jelentkező probléma, amelynek számos oka van.**

Forrás: [www.papageenschutz-aktuell.de](http://www.papageenschutz-aktuell.de)

Fordította: Bordás Krisztina



A házi kedvencként tartott papagájoknál nagyon elterjedt magatartásprobléma saját tollazatuk kitépdesése. Ez az önpusztító magatartás, amely eltérő mértékben jelentkezhet, különösen gyakori Jákó papagájok, arák és kakaduk, ritkábban amazonok esetében. A tolltépést nem szabad összetéveszteni a vedlés során végzett intenzív tollápolással, ami szintén a tollazat elvesztését eredményezi. Ezzel ellentétben tolltépés alatt a tollazat túlzott mértékű és agresszív szétharapdálását és kitépkedését értjük, amely a bőr jelentős mértékű sérülését és erősen vérző sebesülését eredményezheti.

A tolltépés okaihoz nem férhet kétség: Ez ugyanis a papagájoknál nem természetes viselkedés, hanem tulajdonképpen egy lényeges reakció a fogságban tartásuk körülményeire. Az, hogy mely életfeltételek váltják ki ezeket a reakciókat, még vitatott és időközben számos elmélet született e kérdésben, amelyek azonban a problémát részben nagyon leegyszerűsítve és egyoldalúan közelítik meg. Ennek megfelelően kérdésesek a terápiák, melyek ezen elméletek alapján vitatják a tolltépés gyógyíthatóságát. A következő felvetések szembeszegülnek ezekkel a leegyszerűsítésekkel és érthetővé teszik a tolltépés összetettségét. Mindebben jelentős szerepet játszik egy amerikai folyóiratban: *Companion Parrot Quarterly; The Thinking Person's Parrot Magazine*; az e témában Sally Blanchard által publikált munka (*The Complexities Of Feather Destructive Behavior, 23/ 1995*) valamint Dr. Tammy Jenkins cikke (*Basic of Featherpicking, 94/1999*). A tolltépés problémájának jobb megértése érdekében az alábbi két dolog között teszünk különbséget: 1. Amikor az életkörülményekre a papagáj tolltépéssel reagál amennyiben számára bármilyen természetű dolog rossz közérzet okoz, valamint 2. Amikor a papagáj az életkörülményekre tolltépéssel reagál, mert pszichikai-érzelmi szorongás éri. Konkrét esetekben az önmagát megtépő papagáj általában mindkét kellemetlen tényezőt elszenved, amelyek ráadásul egymást erősíthetik. Továbbá ide kapcsolódik a 3. kiváltó ok: A tolltépés, mint a papagáj helytelen tollápolása és az ide vezető életkörülmények.

## Rossz közérzet, helytelen táplálás



A papagájok jó közérzetében központi szerepet játszik a kiegyensúlyozott táplálkozás, amely tiszta és vegyszermentes étrendjük legfontosabb alkotórészeinek úgy, mint: fehérjék, szénhidrátok, zsírok, ásványi anyagok, nyomelemek és vitaminok kielégítő arányát kell, hogy jelentse. Azt, hogy e kiegyensúlyozott táplálkozást a vadon élő papagájok, természetes életterükben mely táplálékforráson keresztül érik el, még többnyire nem ismert és amennyi mégis ismeretes, az a táplálék sem áll széles körben a rendelkezésünkre. A kedvencként tartott papagájok etetésére rendelkezésünkre álló eleség, mindig magában rejti annak kockázatát, hogy az madaraink számára helytelen és hiányos táplálást eredményez. A papagáj táplálékának minősége „visszaköszön” a madár tollazatán is. Az egészséges és megfelelően táplált papagáj tollazata-amennyiben lehetősége van fürdésre és naponta tiszta vízzel megpermetezik - sima és csillogó. Amennyiben a tollazat a fürdés és vízpermetezés ellenére is tépettnek hat, akkor az utalhat a papagáj helytelen illetve hiányos táplálására. Azonban nem csak a fénylő tollazat hiánya, hanem a tollakon keresztül futó ún. „stressz csíkok”, valamint a tollazat szerkezetének és színének megváltozása is a helytelen és hiányos táplálás miatt alakul ki, amelyet általában kalcium illetve A és D-vitamin hiány okoz. Az ilyen jellegű táplálkozásfüggő, rossz közérzet kiváltotta toll illetve bőrelváltozásra a papagájok túlzásba vitt tollápolással reagálhatnak, amely aztán gyorsan tolltépéssé fajulhat, amennyiben a táplálékhiány nem kerül időben pótlásra. Kalciumban különösen gazdagok az alábbi zöldségfélék: fehér bab, mezei saláta, metélőhagyma, spenót, paprika, tök, a gyümölcsfélék közül a banán,

gránátalma és a kivi. Ezen kívül a kukorica és a szezám is nagyon sok kalciumot tartalmaz. Tehát annak érdekében, hogy a papagájokat elegendő mennyiségű kalciummal lássuk el, fontos, hogy ezeknek a zöldség- és gyümölcsféléknek valamelyike szerepeljen az étrendjükben. A kalcium ellátás biztosítása érdekében alkalmanként, kis mennyiségben adható számukra bizonyos tejtermék pl.: keménysajt (nem füstölt!), vagy joghurt és főtt tojás sárgája *(a tojást 30 percig kell főzni! A cikk fordítójának megjegyzése)*. Továbbá nagyon fontos, hogy a papagájok agyagot is kapjanak (vegyszermentes erdei földet, vagy speciálisan erre a célra megvásárolható agyagot). A grit és a madárhomok lehetőleg kerülendő. Az A-vitamin nagyon fontos szerepet játszik a papagájok egészséges fejlődésében, különösen a bőr és nyálkahártya vonatkozásában, amelyek rendszeres A-vitamin ellátást igényelnek. Az A-vitamin hiány akkor lép fel, ha a madár táplálása túlnyomórészt csak magokon és dión alapul, mivel ezek csak csekély mértékben tartalmazzák a fenti vitaminokat. Ezzel szemben az A-vitamin (pontosabban az A-provitamin ellátás, amelyet a papagáj szervezete alakít át A-vitaminná) minden zöldségfélében, valamint ezek sárga és narancs színű részeiben is megtalálható. Az alábbi zöldségfélék tartalmazzák A-vitamint: erős paprika, sárgarépa, spenót, brokkoli levél, (a brokkoli virága lényegesen kevesebb A-vitamint tartalmaz), cukkini, a gyümölcsfélék közül: papaya, mangó, kivi, különösen gazdag ebben a vitaminban. Amennyiben a tolltépésben érintett papagáj egyik fenti zöldség vagy gyümölcsféléket sem akarja elfogyasztani, akkor a táplálékához speciális vitamin és ásványi anyag koncentrátumot kell adagolni K1- vitamin hozzáadásával, illetve gyümölcslébe keverve. A vitaminkészítményeknél nagyon fontos ügyelni az egyes vitaminok megfelelő adagolására, ilyen

az A-vitamin is, mivel túladagolásuk egészségügyi károsodással járhat. A D-vitamin a kalcium-foszfor anyagcserében játszik fontos szerepet, azaz a szervezet által felvett kalcium hasznosításában. A D-vitamin hiánya akkor áll fenn, ha a papagájt nem éri közvetlen napfény, mivel a D-vitamin a napfény (UV- fény) hatására

képződik a papagáj szervezetében. D-vitamint elsősorban állati zsírok tartalmazzak. A táplálékhiányoknál tehát – ahogy a kalcium és a D-vitamin esetében is- nem mindig kielégítő, hogy olyan táplálékot kínálunk az érintett papagáj számára, mely tartalmazza a hiányzó alkotóelemeket.

## ***Elégtelen nappali fény és levegő páratartalom***



Leszögezhető, hogy a szükséges feltételek biztosításával lehetővé válik a papagáj szervezete számára, hogy a felvett alkotóelemeket

ténylegesen felhasználja, illetve beépítse. Az egészséges tollazat szempontjából mindez azt jelenti, hogy az egészséges táplálékon túlmenően feltétlenül szükség van a napfényre, illetve a napfény tartalmazta UV fényre (ami nem azt jelenti, hogy a papagájt közvetlen napsugárzásnak kell kitenni, ellenkezőleg, kizárólag félárnyékban kell elhelyezni őket és lehetőséget adni számukra, hogy szabadon élvezhessék a közvetlen napfényt.) A legtöbb házi kedvencként tartott papagáj többnyire egész évben arra van kárhóztatva, hogy zárt térben tengesse napjait, ám az ablaküveg a legkevésbé sem engedi át az UV-fényt, ami ezeknél az állatoknál befolyásolhatja a kalcium hasznosulását a szervezetben, valamint a kalcium-foszfát anyagcserét, tehát káros hatással lehet a tollazatukra. Ha nem megoldható, hogy ezeket a papagájokat napfény érje, akkor feltétlenül gondoskodni kell ennek pótlásáról mesterséges, napfényhez hasonló UV-fény biztosításáról. A tapasztalatok szerint az ilyen, mesterséges UV-fény fokozza a papagájok általános jó közérzetét. A kiegyensúlyozott táplálás mellett a megfelelően magas páratartalom, valamint a fürdési lehetőség szintén nagyon fontos feltétel a papagájok jó

közérzetének biztosításához. A megfelelő páratartalom-, ami legalább 60%-ot tesz ki-feltétlenül fontos és szükséges, máskülönben fennáll a veszélye annak, hogy a papagájok bőre és légzőszervei nagyon kiszáradnak. A túlságosan száraz bőr elveszíti rugalmasságát, ami apró bőrbepedezettséggel és fájdalmas viszketéssel jár. A kellemetlen érzés miatt a papagájok újra és újra „megdolgozzák” tollazatukat, amelynek következményeként a tolltépés és a berepedezett, vérző seb tovább növekszik, ami kaput nyithat számos kórokozó előtt. Eltekintve attól, hogy hazánk éghajlatán csak ritkán van magas páratartalom - amelyre egyébként a papagájoknak, mint trópusi és szubtrópusi madaraknak egészségük szempontjából szükségük lenne - a problémát lényegében az jelenti, hogy a háziállatként tartott papagájok nagy többsége tulajdonosuk lakóterében kényszerül élni, ahol aligha van megfelelő páratartalom főleg télen, a fűtési időszakban. Párolgató készülék nélkül e probléma nem küszöbölhető ki. Higiéniai okokból kifolyólag szűrő nélküli párolgató eszköz ajánlott. A megfelelő páratartalom mellett gondoskodni kell a papagájok fürdési lehetőségéről és minimum naponta tiszta, langyos vízzel meg kell permetezni őket. A papagájok számára a fürdés és a vízpermet ugyanazt a hatást eredményezi: Megkönnyíti a madár számára a tollápolást. A fürdés és vízpermetezés segíti a tollazat megtisztulását az

élősködőktől, baktériumoktól, spóráktól ily módon tehermentesítve az immunrendszert. Ezen felül a tollazat kevésbé lesz „tapadós”, így ott kevesebb porszemcse tud megtapadni. A helyes táplálás, a megfelelő páratartalom

valamint a tollazat benedvesítése fontos életfeltételeknek minősülnek, melyek hiánya a papagájok számára rossz közérzetet okoz, amire tolltépéssel illetve önmaguk megsebesítésével reagálnak.

## **Allergiát okozó anyagok**



A rossz közérzetnek persze más okai is lehetnek, amelyek szintén kiválthatják a papagájok tolltépő magatartását. Az egyik ilyen ok lehet a bőr allergiás reakciója, amelyet különböző anyagok válthatnak ki. E tekintetben elsősorban élelmiszerallergiára kell gondolni, amely az eleség mérgező anyag tartalmán keresztül válthat ki allergiát. Allergiát kiváltó hatása – a gyümölcsök, zöldségek, magok és gabonanövények révén - nem csupán a növényvédő és gyom irtószereknek van, hanem a mesterséges táplálék-kiegészítőknek, is mint pl.: ételfesték, amelyet a készételek előállításánál használnak. Elővigyázatosságból a táplálék összeállításánál vegyszermentes – lehetőleg bio – élelmiszer alapanyagokat kell felhasználni és a készételek minden fajtájáról le kell mondani. A levegőben lévő káros anyagok szintén kiválthatnak allergiát, pl.: házi por és penész spórák, illetve a szezonálisan előforduló anyagok, mint a pollen. Ráadásul a háziállatként, fogságban tartott papagájok számára létezőként mindig csak egy hely illetve többé-kevésbé behatárolt (élet) tér áll rendelkezésre, így tartósan természetellenes helyzetben élnek, aminek következtében olyan levegőt kényszerülnek beszívni, amely ürülékük, valamint az általuk meghagyott ételmaradék kipárolgásával illetve madártollporral terhelt. A papagájtartás során a hasonló helyzet ellensúlyozására a szellőztetés, valamint a higiéniai rendszabályok betartása rendkívül

fontos! Az eleséget és a vizet naponta, tiszta edénybe kell kicserélni, ugyanígy naponta kisebb, majd 2-3 naponta alaposabb takarítást kell végezni a papagájok élettereként használt helységben. Itt is ügyelni kell arra, hogy számos tisztítószer pl.: a tisztítószerek illata is kiválthat allergiát. Az illatosító spray használatát kerülni kell. Ezzel kapcsolatban felmerül a kérdés, hogy a bizonytalan eredetű fémek, amelyek fémötvözetek alkotórészeiként a kalitkák, volierek, itató és etetőedények készítésénél kerülnek alkalmazásra ilyen pl. a króm és nikkelt, amely embereknél és néhány emlősállatnál bizonyítottan allergiás bőrreakciót okozhatnak, papagájokra szintén ilyen hatással vannak-e, ezáltal kiváltva a tolltépést? Éppen ezért javasolt a porcelánból vagy üvegből készült edények használata. Jenkins szerint azok a papagájok, amelyek allergiás bőrreakciótól szenvednek először is arról ismerhetők fel, hogy mikor megtépi magukat, gyakran hangoskodnak vagy kiabálnak, másodsor pedig, gyakran a lábuknál tépi meg magukat. Nem mindig egyszerű megállapítani, hogy vajon allergia váltja-e ki a tolltépést, és ha igen akkor milyen allergia áll a különleges esetek mögött. Ezzel összefüggésben figyelembe kell venni, hogy a papagájok az emberi testnedvekre is allergiás reakciót mutathatnak. Az allergia megelőzése érdekében érdemes a papagájok immunrendszerét évente homeopátiás kúrával megerősíteni.

## Mérgek



A rossz közérzet másik forrása, ami papagájoknál tolltépéshez vezethet, az a mérgezés lehet, amelyet előidézhetnek pl. mérgező növények vagy tárgyak. E tekintetben a cigarettafüst nagyon súlyos rizikófaktort jelent a papagájok egészsége szempontjából. Utóbbi nem csak a madarak érzékeny légzőszervét károsítja, hanem a kátrány és a nikotin révén a tollazat beszennyeződéséhez vezet. A szennyeződés következtében súlyos bőrreakció léphet fel,

amire a papagájok intenzív tollászkodással reagálnak, ami tolltépéshez és bőrsérüléshez vezethet. Ráadásul az érintett papagájok a tollászkodás közben az igen mérgező nikotint is magukhoz veszik, amely súlyos szervi károsodásokhoz és halálhoz is vezethet. Jenkins szerint további mérgező hatás - amely tolltépést válthat ki, - a fémből származó cink. E megállapításnak azért van fontos szerepe, mivel számos, volier építésére használt drótfajta horganyzott.

## Sérülések



A papagájoknál sérülések is vezethetnek intenzív tollászkodáshoz és bizonyos testrészen tolltépéshez, azonban mindez alábbhagy a sérülés gyógyultával. Rendkívüli sérülés azokkal a papagájokkal történhet, amelyek nem teljesen röpképesek. Az ilyen papagájok repülési kísérletei zuhanáshoz

vezethetnek, melynek következtében a papagáj nagy evező illetve a farktollai megsérülhetnek és vérömleny vagy seb alakulhat ki, amely nagyon súlyossá válhat és tolltépő magatartást is eredményezhet. A szárny és farktollak hasonló sérülései olyan papagájok esetében is előfordulhatnak, amelyek túl szűk kalitkában vagy szobai volierben kerülnek elhelyezésre.

## Élősködők és belső megbetegedések



Természetesen a túlzott mértékű tollápolás és tolltépés élősködők jelenlétére is utalhat, pl.: atkákra. Ilyen esetben nem csupán a madarat szükséges fertőtleníteni, hanem annak egész életterét is. Azonban csak tisztán növényi eredetű fertőtlenítőszer szabad alkalmazni. Élősködők általában azokat a papagájokat

támadják meg, amelyek külső/kerti volierekben/ is tartózkodhatnak. Érdekes megállapításra utal Jenkins, aki rájött, hogy a papagájok a bizonyíthatóan megbetegedett szerveiknél található testfelületükön, épp a beteg szervükönél kezdték megtépkedni magukat. Ennek értelmében a tolltépés megjelenésekor mindig gondoskodni kell arról, hogy a madár alapos egészségügyi kivizsgálásban részesüljön!

## Unalom



A tapasztalatok azt mutatják, hogy a papagájoknál előforduló tolltépésnek az esetek döntő többségében nem kizárólag szervi, hanem sokkal inkább pszichés-emocionális okai vannak. Jellemző pszichés állapot, amelyre a papagájok tolltépéssel reagálnak, az unalom és a magány érzése, amelyet - háziállatként - a fogságban tartás során kell elszenvedniük. A papagájok természetes élőhelyeiken igen aktív életet élő állatok: Alvóhelyeiket táplálkozási célból hagyják el, táplálékszerzés céljából hosszú kilométereket repülnek, majd ezt követően ismét pihenésre alkalmas helyszínt keresnek. Kapcsolatban vannak párjukkal és az életüket jelentő madárcsapat többi tagjával, önálló és kölcsönös tollápolást folytatnak, továbbá ügyelniük kell a veszélyekre és az azoktól való menekülésre illetve a búvóhely meglelésére és általában minden évben nagyon sok időt töltenek költésre alkalmas fészekodú felkutatásával, majd magával a költéssel, fiókáik felnevelésével és megóvásával. Ezért aztán

teljesen helyénvaló Sally Blanchard véleményéből kiindulni, miszerint az aktivitás a papagájok természetes szükséglete, amely az esetek többségében a házi kedvencként tartott papagájok számára megközelítőleg sem kielégíthető szükséglet. Majdnem minden, a szabadon élő papagájok által igényelt aktivitási forma a fogságban tartás során teljesen megszűnik, különösen akkor, ha a madár egyedül van tartva. Csupán egyetlen aktivitási formát végezhetnek korlátlanul, az pedig nem más, mint a tollászkodás. Mindez azt jelenti, hogy amennyiben a papagájok a fogságban tartás során nem válnak teljesen fásultakká és tompákká, akkor az aktivitás iránti igényüket más lehetőségek híján a „tollászkodásban” elégítik ki, amely viszont épp ezért túlzott mértékűvé válik és végrehajtása (ön)pusztító következményekkel jár. Annak érdekében, hogy e probléma sikeresen orvosolható legyen, a madártartás illetve körülményeinek megváltoztatása szükséges, figyelembe véve a papagájok természetes (aktivitási) szükségleteit.

## Teendők az unalom elkerülésére



Ennek egyik lényeges előfeltétele: 1. Minden körülmények között kerülni kell a magányos tartást-utóbbinak minősül az is, amikor eltérő fajú papagájok élnek együtt, ugyanis legalább páronként kell tartani őket. Az aktivitás kihasználtságának érdekében még optimálisabb megoldás az azonos papagájfajok csoportos tartása, ahol a papagájokat nemcsak az együttélés foglalja le, hanem területük berendezésével, elszeparálásával és védelmével is foglalkozhatnak. 2. Állandó repülési lehetőség biztosítása, azaz nem (zárt) kalitkában vagy

szobai volierbe zárva. Megfelelő lehet erre a célra egy állandó visszavonulási lehetőséget kínáló hely. 3. Az etetőhelyet úgy kell kialakítani, hogy a papagájoknak a táplálékfelvétel során mozogniuk kelljen, ezáltal az számukra elfoglaltságot jelentsen 4. Életerüket folyamatosan friss, számukra nem mérgező ágakkal (fűzfa, gyümölcsfa stb.) kell berendezni, hogy kiélhessék rágcsálási igényüket és ezzel egyidejűleg létfontosságú ásványi anyagokhoz juthassanak, 5. Ezen felül életerüket arra alkalmas attraktív játékokkal is be lehet rendezni, amelyek segítségével kiélhetik tettvágyukat és rágcsálási szenvedélyüket. 6.

Ehhez megfelel egy ragasztószermentes kartondoboz, amely egyszersmind „barlangként” is funkcionálhat, továbbá papírtekercsek, amelyeket széttephetnek, 7. Különböző fürdési lehetőségek, amelyek a korábban már említett egészségmegőrző szerepük mellett nagyszerű elfoglaltságot is jelentenek a papagájok számára, 8. Zajforrás biztosítása, amelyre reagálhatnak (pl.: a természet hangjai kazettáról vagy CD-ről, illetve zenék), 9. színes fényforrások, amelyek izgatóan illetve nyugtatóan hatnak rájuk. Összességében fontos a papagájok aktivitását állandóan magas szinten tartani, ami azt jelenti, hogy nem elegendő csupán olykor egy újabb játékszert vagy rágcslásra szánt ágat kínálni számukra. Sokkal inkább gondoskodni kell arról, hogy a napi gondozásuk részét képezze az aktív időtöltés. Azonban egyetlen aktivitási formát, nevezetesen az utánpótlás felnevelését nem szabad lehetővé tenni a fogságba tartott papagájok számára. Bár a papagájpároknak költőládákat kell biztosítani, a tojás kiköltését azonban számukra elviselhető módon kell megakadályozni. Kétségtelen tény, hogy e módszerrel a papagájok természetes aktivitása korlátozható, azonban erkölcsi szempontból

nem megengedhető, hogy a házi kedvencéknél, fogságban tartott papagájok ilyen körülmények között neveljék fel utódaikat. Ugyanis számos papagájtartó nem akarja elfogadni, hogy a tolltépő magatartás - amennyiben azt nem a testi rossz közérzet idézi elő - azt bizonyítja, hogy a papagájok számára a fogság pszichés – emocionális szempontból nagyon nyomasztólag hat és súlyos lelki sérülést okoz! A madártartás feltételeinek kialakítása során, a papagájok természetes szükségleteit figyelembe véve, ezek a lelki sérülések mérsékelhetőek ugyan, azonban azokat teljesen megakadályozni illetve orvosolni nem lehet. Erkölcsileg kifogásolható, hogy e lényegében elkerülhetetlen lelki sérüléseknek az ismeretében megengedhetővé válják további papagájok bevonása a tenyésztésbe, mivel e példányok számára nem adódik más esély csak a fogság. Ezzel összefüggésben az a „teória” sem maradhat említés nélkül, miszerint a tolltépés kizárólag a papagájok szexuális frusztrációját jelenti. Blanchard azonban rámutat, hogy a saját tollazattal szembeni destruktív magatartást gyakran olyan állatok mutatják, amelyek még nem ivarérettek illetve még nem volt sikeres költésük.

## ***A madártulajdonos helytelen viselkedése erősíti a papagáj tolltépő magatartását!***



A papagájoknál a tolltépést eredményező pszichés-emocionális rossz közérzetet kiválthatja az a kapcsolat is, amelyet gazdájuk alakít ki velük, különösen akkor, ha ezek a madarak fajtársak híján, illetve hibás bevésődés miatt erősen a gazdájukra összpontosítanak. A papagájokat, mint az emberrel szoros közösségben együtt élő háziállatokat tanítani szükséges arra, hogy képesek legyenek beolvadni az emberi

közösségbe. Különösen azt kell megtanulniuk, hogy az emberrel való együttélés során megvan az ideje a társas érintkezésnek és az egyedüllétnek. Az ember feladata, hogy hozzászoktassa a papagájt az együttlét és egyedüllét váltakozásához, mégpedig oly módon, hogy az a madárban ne idézzen elő bizonytalanságot és félelmet. Amennyiben ez a szoktatás nem eredményes vagy meghíúsul akkor az -Jenkins szerint- az érintett madárnál tolltépést okozhat. Így tehát a papagájoknál az

elválástól való félelem toltépést idézhet elő, mivel gazdájuk eltávolodik tőlük, mint ahogy az is, ha nem érzékelhetik gazdájuk jelenlétét. Ezért megkímélendő őket ettől a félelemtől, ésszerűnek tűnik, ha a madár gazdája megnyugtató szavakkal elbúcsúzik, mielőtt eltűnne és gondoskodik arról, hogy közvetlen a távozása után elfoglaltságot biztosítson a madara számára. Ez jelentheti azt, hogy a papagáj egy általa különösen kedvelt csemegét vagy játékot kap. A papagájokban az is félelmet válthat ki, ha gazdájuk jelen van ugyan, de mégsem a közvetlen közelükben (pl. a szomszédos szobában). Ez a félelem az ún.: széltől is óvott, agyondédelgetett állapotból következik, ami azt jelenti, hogy az agyonföltett és babusgatott papagáj számára gazdája jelenléte egyet jelent az együttlétel. Amennyiben a (közvetlen) együttlét elmarad, az ilyen agyondédelgetett papagájok toltépéssel hívják fel magukra a figyelmet, mivel gazdájuk viselkedéséből megtanulták, hogy a toltépés azonnali reakciót és odafigyelést eredményez. Jenkins és Blanchard szerint ezek az esetek akkor akadályozhatók meg, ha teljesen figyelmen kívül hagyjuk őket, és a papagáj megtanulja, hogy ennek az önpusztító viselkedésnek nem az odafigyelés lesz a jutalma. Ám a papagájjal együtt élő ember nem csak madarát, hanem önmagát is hozzá kell, hogy szoktassa ehhez a közösséghez azzal, hogy viselkedésével tekintettel van a papagáj igényeire. Ennek értelmében fontos, hogy a

papagájtartók tisztában legyenek azzal, miszerint ezek a madarak természetükből adódóan félnek az embertől. A vadonban ugyanis az ember megjelenése fenyegető veszedelmet jelent, amelyre a papagájok meneküléssel reagálnak, ily módon képesek leépíteni a fenyegető szituáció során fellépő stresszt. A fogságban, háziállatként élő papagájok - bezártságuk okán - a számukra fenyegetést jelentő emberi magatartásra általában nem tudnak meneküléssel reagálni, amely egyébként megszabadítaná őket a stressztől. Jenkins szerint ez a szituáció azt eredményezheti, hogy a papagájok stresszes állapota, amelyet az emberi viselkedés idéz elő, ún. „túlpörgetett” reakciót vált ki, ami által agresszívan reagálhatnak a környezetükben lévő dolgokra, vagy épp toltépés formájában saját magukra. Nagyon fontos tehát a papagáj iránt olyan magatartást tanúsítani, amely számára biztonságot és védelmet sugall, valamint megadni számára annak lehetőségét, hogy meneküléssel vonhassa ki magát a számára veszélyes helyzetekből. A papagáj biztonsága, valamint pszichés-emocionális jóléte érdekében az emberi viselkedésnek igen jelentős mértékű rendszerességet, együttérzést, nyugalmat és lazaságot kell kifejeznie. A spontaneitás, a szeszélyesség, valamint a hangulatból vagy épp a félelemből, illetve bizonytalanságból fakadó emberi viselkedés a papagájokban félelmet és stresszes állapotot vált ki!

## ***A tollápolás hiányos „technikái”***



Blanchard a toltépés kialakulására vonatkozó nézeteit a viselkedésbiológia állításaira alapozta. Abból a feltevésből indul ki, hogy a papagájok valamennyi viselkedésmódja az ösztönös – pontosabban a

genetikai feltételek - valamint a tanult viselkedésmód kombinációjából alakul ki. Ösztönös viselkedésnek bizonyul, amikor egy papagáj táplálkozik, azonban az, hogy miként, mennyit és hol teszi ezt, az tanult cselekvés, a repülés is ösztönös, azonban a repülés fortélyta tanulás eredménye. Ugyanígy a hangadás is



ösztönös náluk, azonban a hangok képezése már tanult (pl.: az emberi hang utánzása). A magatartásmódok elsősorban a szülői utánzás alapján illetve a (madár) csoporton belül más fajtársak utánzása révén válik elsajátíthatóvá. Az azonos papagájfajokat csoportosan tartó papagájtulajdonosok megerősíthetik azt, miszerint a papagájok tanulnak egymástól.

Blanchard teóriája szerint a papagájoknál a tollápolás is ösztönös, amelynek konkrét technikája bizonyos mértékű tanulást igényel. Ebből a feltevésből kiindulva a papagájoknál tolltépés alakulhat ki, ha ez a technika nem, vagy csak hiányosan kerül elsajátításra. Ehhez köthető, ha túl korán kerülnek leválasztásra a szülőktől (vadon befogott fiókák) illetve a kézzel nevelés miatt, mikor megfosztják őket a szüleiktől azért, hogy korán az emberhez kötődjenek. Amennyiben tehát a tolltépés a tollápolás hiányzó vagy nem kielégítő mértékű tanulásának következménye, akkor a terápia

csupán abból áll, hogy lehetővé kell tenni számukra e technikának az elsajátítását. Ez a lehetőség csak úgy biztosítható, ha a tolltépő egyed egy közösségbe kerül nem tolltépő fajtársaival, amelynek során a fajtársaktól utánozás révén tanulhatja meg a helyes tollápolást. E szempont alapján helytelen lenne pl.: csak tolltépő papagájokat tartani, mivel azok saját önpusztító viselkedésüket felerősíthetik egymásban. Helytelen lenne továbbá a tolltépő egyedeket különböző fajú papagájok között tartani, mivel a tollápolásban eltérés mutatkozik az egyes fajokra illetően- részben a tollazat eltérő struktúrája miatt - ami azt jelenti, hogy az önmagát tépkedő Jákó papagáj képtelen lesz elsajátítani a helyes tollápolást egy amazon papagájtól.

## Összegzés



Függetlenül attól, hogy a papagájok milyen különleges okból kifolyólag kezdik el megtépni magukat, a tolltépés gyógyítása – már ha ez egyáltalán lehetséges – mindig egy nagyon hosszú folyamat, ami a tulajdonos részéről nagyon sok türelmet és odafigyelést igényel, figyelembe véve a papagáj jólétét és szükségleteit. Ugyanakkor nincs bizonyosság arra nézve, hogy a fáradozások eredményre vezetnek. Ugyanis a tapasztalatok azt mutatják, hogy nagyon sok esetben a papagájok a tolltépést minden óvintézkedés ellenére sem hagyják abba, illetve nem képesek felhagyni azzal. Ezekben az esetekben a tolltépés állandósul, amely független azoktól a feltételektől és okoktól, amelyek hajdan a kiváltó tényezői voltak. Változásra ilyenkor már aligha van esély. A tolltépés ily módon tehát ezeknek a madaraknak a végtelen szenvedését fejezi ki, amelyet a fogságban tartás idéz elő. A papagájok esetében a tolltépés semmi esetre sem minősül viselkedési zavarnak, ahogy ezt oly gyakran annak bélyegzik, sokkal inkább az érzékeny és intelligens állatok reakciója az őket körülvevő, emberek által kialakított környezetre, amely gyakran nincs összhangban, (finoman szólva köszönőviszonyban sincs) e madarak természetes testi és lelki szükségleteivel.